

УДК 37.37.02

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/33.215741>**Марія БУСЬКО,***orcid.org/0000-0002-7233-6457*

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *mariyabusko@gmail.com*

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У КАНАДІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті висвітлено питання організації системи освіти дорослих у Канаді на національному рівні. Проаналізовано праці визначних науковців, які працювали над поданою тематикою. З'ясовано, що розвиток освіти є завданням Ради міністрів освіти Канади. Акцентовано увагу на поділі освіти дорослих у Канаді на дві категорії – національну (діє на території всієї країни) та провінційну (характерна лише для певної провінції чи території). Звідси виходить, що її управління системою освіти дорослих у Канаді здійснюється на національному та провінційному рівнях. Проаналізовано роль Ради міністрів освіти Канади в розвитку освіти дорослих. Установлено, що вона є керівним органом на національному рівні й слугує для визначення стратегії розвитку освіти в Канаді, забезпечує механізми розвитку проектів та ініціатив у сферах спільних інтересів, а також є органом, що представляє освітні інтереси провінцій і територій на міжнародному рівні.

Водночас на місцевому рівні кожна провінція й територія мають право самостійно встановлювати та забезпечувати функціонування системи освіти. Результати досліджень дають змогу стверджувати, що освіта дорослих у Канаді ґрунтується на використанні комплексу принципів, а саме: зосередженості й спрямованості на потреби суспільства; визнанні попереднього засвоєних знань; наданні підтримки учням; гнучкості програм; якості програм; забезпеченні освіти дорослих у межах державної системи освіти, що гарантує всім однакові можливості.

Установлено, що освіта дорослих ділиться на професійне навчання й курси та програми за особистими інтересами. Можна підсумувати, що навчальні програми для дорослих поділяються на такі групи: базова освіта дорослих, навчання грамотності й мовні програми; навчання й здобуття освіти з метою працевлаштування або підвищення кваліфікації.

З'ясовано також, що існує тісний взаємозв'язок між освітою дорослих і рівнем формальної базової освіти, тобто чим нижчий рівень освіти, тим менше шансів, що особа братиме участь у програмах освіти дорослих і досягне значного успіху на ринку праці.

Ключові слова: освіта дорослих, Канада, розвиток освіти дорослих, принципи освіти дорослих.

Mariia BUSKO,*orcid.org/0000-0002-7233-6457*

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Foreign Languages Department

Lviv Polytechnic National University

(Lviv, Ukraine) *mariyabusko@gmail.com*

ORGANIZATION OF ADULT EDUCATION SYSTEM AT THE NATIONAL LEVEL IN CANADA

The article highlights the problem of organization of adult education system at the national level in Canada. The works of the prominent scientists who researched the topic have been analyzed. It has been found that the development of education is the task of Council of Ministers of Education, Canada.

Some attention has been paid to the fact that adult education in Canada is divided into two categories: national (nationwide) and provincial (specific to a particular province or territory). Hence, the management of adult education in Canada is carried out at the national and provincial levels. The role of Council of Ministers of Education, Canada in the development of adult education has been analyzed. It has been determined as a governing body at the national level which serves to define the education development strategy in Canada, provide mechanisms for the development of projects and initiatives in the areas of common interests. It is also the body representing the educational interests of provinces and territories internationally.

At the same time, at the local level every province and territory has the right to establish and ensure the functioning of the education system independently. The results of research suggest that adult education in Canada is based on the use of a set of principles, namely: focus and aiming at the needs of society; recognition of previously acquired knowledge;

providing the support to students; program flexibility; program quality; providing adult education within the state education system, which guarantees equal opportunities for everybody.

It has been established that adult education is divided into vocational training and courses and programs according to personal interests. We can summarize that curricula for adults are divided into the following groups: basic adult education, literacy and language programs; study and education to get employed or advanced training.

It has also been found out that there is a close relationship between adult education and the level of formal basic education, i.e. the lower the level of education is, the less likely the person is to participate in adult education programs and achieve significant success at the labor market.

Key words: *adult education, Canada, development of adult education, principles of adult education.*

Постановка проблеми. Навчання та освіта дорослих визначено основним чинником розвитку економічної сили нації й формування її культурних традицій. Проте потреби ХХІ століття вказують на роль і важливість освіти загалом та освіти дорослих зокрема як важливий фактор у становленні й відродженні нації. Варто зазначити, що освіта дорослих та освіта впродовж усього життя є засобами боротьби з бідністю й неможливістю повноцінно брати участь у соціальному, культурному, економічному та політичному житті країни.

Канада, як і будь-яка інша країна, де технології постійно розвиваються й удосконалюються, намагається стимулювати розвиток і заохочувати населення до участі в освіті дорослих. Тому пріоритетним завданням є забезпечити своїм громадянам доступ до освіти впродовж усього життя, невід'ємною частиною якої є освіта дорослих, що сприяє засвоєнню, оновленню та поглибленню їхніх знань, умінь і навичок відповідно до потреб і вимог суспільства.

Аналіз досліджень. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що педагогічні дослідження системи освіти дорослих і її організації, зокрема, в Канаді посідають важливе місце. Як українські, так і зарубіжні вчені зробили значний внесок у дослідження цієї проблеми, серед них – С. Архипова, І. Зяюн, Л. Лук'янова, С. Сисова, Л. Сігаєва й інші. Система освіти дорослих у Канаді стала предметом дослідження таких науковців, як О. Барабаш, М. Борисова, О. Котлякова, Н. Муқан, О. Огієнко. Щодо зарубіжних науковців, то ця проблема становила інтерес для таких науковців, як П. де Броуер, П. Джарвіс, Д. Кідд, Дж. Майлс, К. Маєрс, В. Ріддел, К. Рубенсон, Дж. Хекман тощо.

Метою статті є дослідити систему освіти дорослих у Канаді та її організацію на національному рівні.

Виклад основного матеріалу. Канада складається з десяти провінцій і трьох територій, кожна з яких має свою систему освіти й систему освіти дорослих у тому числі. На національному рівні розвиток освіти є завданням Ради міністрів

освіти Канади, однак кожна провінція й територія мають право самостійно визначати механізми функціонування системи освіти. Через це існують певні відмінності в забезпеченні освіти дорослих і перспектив її розвитку в різних провінціях. Кожна провінція й територія мають міністерство або департамент освіти, що відповідає за забезпечення дорослих громадян освітою і розробляє навчальні програми відповідно до потреб регіону.

У деяких провінціях відповідальність за освіту дорослих можуть нести навіть декілька міністерств, зокрема ті, що займаються освітою, людськими та трудовими ресурсами.

З одного боку, така система дає можливість обрати з-поміж великої кількості програм саме ту, що підходить найбільше, проте сам процес здійснення вибору може створювати певні проблеми, пов'язані з визнанням атестатів, сертифікатів і дипломів у різних провінціях.

Отже, кожне міністерство пропонує свою програму, висуває свої вимоги до освіти й навіть дає своє визначення терміна «освіта дорослих». Відповідно до Постанови про базову освіту дорослих (Basic Adult General Education Regulation), у провінції Манітоба освіта дорослих – це свідомо сплановані та організовані навчальні можливості, що реалізуються у формальному й неформальному середовищах з метою засвоєння знань і розвитку навичок із визначеною метою й кінцевим результатом. У провінції Квебек значна увага звертається на відмінність між поняттями «базова освіта дорослих» і «навчання впродовж усього життя». Базова освіта дорослих – це навчальні послуги, що пропонуються дорослим, включаючи навчання, загальну освіту й послуги для студентів. Навчання впродовж усього життя має на меті розвинути незалежність і почуття відповідальності за людей і суспільство, щоб дати їм змогу протистояти змінам в економіці, культурі й суспільстві загалом і сприяти співіснуванню, толерантності й культурній і творчій участі громадян у суспільстві, тобто дати можливість як громадянам, так і суспільству забезпечити своє майбутнє, щоб боротися, уміти знайти шляхи розв'язання проблем.

Як свідчить аналіз документації, що висвітлює діяльність Ради міністрів освіти Канади, успішність розв'язання проблеми забезпечення освіти дорослих у країні ґрунтується на використанні комплексу принципів:

- розвитку партнерства (між урядовими структурами, приватним сектором економіки, неприбутковими та добродійними організаціями має бути встановлено партнерство, що відповідає вимогам суспільства);

- зосередженості й спрямованості на потреби суспільства (освіта дорослих і навчання впродовж усього життя покликані забезпечувати потреби суспільства в культурному, економічному, соціальному розвитку, а також суспільство повинно мати можливість пристосувати свою освіту й програми навчання впродовж усього життя до потреб населення);

- визнанні попереднього засвоєних знань і можливість перенесення їх за межі провінцій чи територій (має бути встановлений процес, який дасть змогу визнання й перенесення професійної та особистої компетентності за межі провінції чи території);

- наданні підтримки учням (різні послуги повинні бути запроваджені, щоб підтримати тих, хто вчиться впродовж усього свого життя). Це може включати рекомендації щодо навчання, доступ до інформації та програм, фінансову підтримку, визнання й оцінювання попереднього навчання тощо;

- гнучкості програм (програми мають бути створені так, щоб активно заохочувати громадян брати участь або продовжувати брати участь у навчанні впродовж усього життя). Лише вільне право на вступ, довільні методи викладання, гнучкий розклад і більше часу можуть гарантувати гнучкість;

- якості програм (програми освіти дорослих і навчання впродовж усього життя повинні бути логічними, стимулюючими й добре розробленими);

- забезпеченні освіти дорослих у межах державної системи освіти, що гарантує всім однакові можливості для участі в освіті дорослих і навчання впродовж усього життя незалежно від місця чи часу навчання (Council of Ministers of Education, 2005).

Дослідження питання освіти дорослих свідчить про те, що навчальні програми для дорослих поділяються на такі групи: базову освіту дорослих, навчання грамотності й мовні програми; навчання та здобуття освіти з метою працевлаштування або підвищення кваліфікації (Council of

Ministers of Education, Canada, 2008), (Organization for Economic Co-operation and Development, 2002).

Проте, згідно з Тематичним оглядом навчання дорослих Канади, освіта дорослих ділиться на дві категорії: професійне навчання й курси та програми за особистими інтересами, включаючи особистий розвиток, здоров'я, докладання зусиль, щоб покращити знання чи набути досвіду, не пов'язаного з роботою (Organization for Economic Co-operation and Development, 2002).

Отже, дослідження показали, що освіта дорослих у Канаді поділяється на дві категорії – національну (діє на території всієї країни) та провінційну (характерна лише для певної провінції чи території), а отже, й управління системою освіти дорослих у Канаді здійснюється на національному та провінційному рівнях.

Результати проведених досліджень свідчать про те, що на провінційному рівні відповідальність за прийняття законів і їх виконання покладається на відповідні міністерства чи департаменти, ці закони є правочинними лише на відповідній території.

Щодо національної системи освіти дорослих, то тут залучені департаменти уряду Канади, які ведуть активну діяльність щодо розвитку освіти дорослих на території всієї Канади, а саме: Департамент зайнятості й соціального розвитку Канади, Департамент статистики Канади та Департамент послуг Канади.

Важливу роль у розвитку освіти дорослих відіграє Рада міністрів освіти Канади, що є керівним органом на національному рівні, який слугує для визначення стратегії розвитку освіти в Канаді; забезпечує механізми розвитку проєктів та ініціатив у сферах спільних інтересів; а також органом, що представляє освітні інтереси провінцій і територій на міжнародному рівні через державні освітні організації й уряд. Це організація, діяльність якої відображає загальний стан освіти в усіх провінціях і територіях і члени якої працюють над досягненням спільних цілей і завдань на різних рівнях освіти.

Рада міністрів освіти Канади створена у 1967 р. міністрами освіти провінцій і територій Канади, щоб активізувати обговорення спільних інтересів, подальшої співпраці й консулювання серед міністрів освіти провінцій і територій, а також діяти узгоджено з федеральним урядом. Завданням ради є розвиток освіти впродовж усього життя, у тому числі й освіти дорослих.

У квітні 2008 р. Рада міністрів освіти Канади представила абсолютно нове бачення освіти в Канаді, яке відповідає потребам і прагненням

канадців, у стратегії «Освічена Канада 2020» (англ. – Learn Canada 2020). Це ціла система, яку міністерства освіти провінцій і територій використовують під керівництвом Ради міністрів освіти Канади з метою вдосконалення системи освіти країни, покращення можливостей навчання та загальних освітніх результатів. Завданням програми «Освічена Канада 2020» є забезпечення канадців перспективами для освіти впродовж усього життя. Складається вона з чотирьох частин, починаючи із навчання в ранньому дитинстві й закінчуючи освітою дорослих (Council of Ministers of Education, Canada).

Значну роль в освіті дорослих відіграє також Рада міністрів освіти та навчання атлантичних регіонів (англ. – Council of Atlantic Ministers of Education and Training), яка займається питаннями підвищення рівня освіти, у тому числі й освіти дорослих, особливо це стосується грамотності дорослих і грамотності на виробництві, у таких провінціях, як Нова Шотландія, Нью-Брансвік, Ньюфаундленд і Лабрадор та Острів Принца Едварда.

Департамент зайнятості й соціального розвитку Канади має на меті зробити Канаду більш конкурентоздатною державою, що допоможе її жителям вести повноцінне життя та покращити якість життя, а Відділ навчання (англ. – Learning Branch), який є його підрозділом, допомагає досягти цієї мети через значну кількість навчальних і професійних програм. Цей Відділ допомагає жителям Канади отримати освіту, надаючи консультації, позики на навчання й пропонуючи саме навчання. Ще одним відділом Департаменту зайнятості й соціального розвитку Канади є Відділ забезпечення навичок для працевлаштування (англ. – Skills Employment), який пропонує програми та ініціативи, що сприяють розвитку навичок і залучення до ринку праці, забезпечуючи його продуктивність.

Важке значення в освіті дорослих країни має Департамент статистики Канади, який забезпечує інформацію, проводить дослідження й публікує дані про стан освіти дорослих на всій території Канади, що дає змогу зробити висновки щодо актуальності та важливості навчальних програм, а також завдяки отриманим даним має можливість уносити певні зміни й корективи в програми навчання (Statistics Canada).

Варто зазначити, що є ще один департамент, який займається освітою дорослих, проте виключно іммігрантів. Це Департамент громадянства та імміграції Канади, який допомагає новоприбулим іммігрантам якомога швидше

адаптуватися до життя в новій країні, надаючи їм можливості навчання, необхідні для подальшого особистого та професійного життя й розвитку. Такими аспектами допомоги дорослим є навчання основ англійської та французької мов за допомогою програми «Навчання мови новоприбулих у Канаду» й навчання однієї з мов для спілкування в робочому середовищі через програму «Поглиблене вивчення мови». Також іммігрантам пропонуються інтеграційні програми навчання, завдяки яким іммігранти зможуть ознайомитися з особливостями життя в Канаді.

Щодо провінційної системи освіти дорослих Канади, то кожна провінція та територія має своє міністерство або департамент, що відповідає за освіту лише в цьому регіоні і спрямовано на забезпечення потреб свого населення.

Отже, провівши аналіз механізмів функціонування системи освіти дорослих, а також навчальних програм для дорослих на національному та провінційному рівнях, можемо констатувати, що Канада приділяє значну увагу навчанню осіб у дорослому віці, тим самим сприяючи розвитку країни.

Значною є роль освіти дорослих у сучасному світі, особливо для працевлаштування, кар'єрного зростання, активної участі в суспільному житті країни тощо. Як зазначав науковець В. Рідделл, «соціальна та економічна важливість заохочення дорослих брати участь в освіті впродовж усього життя не викликає сумнівів. Більш освічені люди отримують вищі зарплати, мають більше шансів на зростання їхніх доходів упродовж усього життя й менше стикаються з проблемою безробіття» (Riddel, 2006).

Дослідженням поліаспектного характеру проблеми освіти дорослих займалися науковці К. Маєрс і П. де Броукер у праці стосовно освіти дорослих Канади. Результати їхніх досліджень також свідчить, що люди з нижчим рівнем освіти мають менші шанси досягти успіху на ринку праці впродовж їхньої кар'єри, а також безробіття буде більше впливати на них. Крім цього, їхнє суспільне становище завжди буде нижчим, ніж у тих, хто має вищу освіту й продовжує вчитися (Myers, de Broucker, 2006).

Отже, результати аналізу науково-педагогічної літератури, статистичних звітів і нормативно-правової документації дають можливість зробити висновок, що існує різне ставлення до отримання освіти в дорослому віці, успіх певних категорій людей у навчанні та залежність успіху від певних факторів. Проте кожна точка зору має своє логічне підтвердження, базується на фактах і є достатньо аргументованою.

Аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми свідчить, що існує тісний взаємозв'язок між освітою дорослих і рівнем формальної базової освіти. Роботодавці намагаються забезпечити навчанням більш освічених працівників, вважаючи, що, чим вищий рівень загальної освіти, тим ефективнішим буде навчання. Отже, імовірність того, що працівника забезпечать навчанням, значно зростає з рівнем його формальної освіти, особливо коли вона є вищою за середню. Важливим є те, що освічені працівники мають більший обсяг як спеціальних, так і загальних знань, які передбачають відносні переваги в роботі, що потребує більше спеціальних знань і дає більше можливостей для навчання (Rubenson, 2007).

Ще одним, проте не менш важливим чинником, що впливає на рішення щодо участі осіб в освіті дорослих, є статус іммігрантів, особливо це стосується шойно прибулих через потребу вивчення

нової мови і труднощі в адаптації до нової культури й ринку праці.

Висновки. У ході дослідження виявлено, що на національному рівні прийняття рішень стосовно освіти дорослих є компетенцією Департаменту зайнятості й соціального розвитку Канади, Департаменту статистики Канади, Департаменту послуг Канади, а також Департаменту громадянства та імміграції Канади, який відповідає, зокрема, за надання послуг новоприбулим іммігрантам. На провінційному й територіальному рівнях відповідальність за освіту дорослих покладена на певний департамент чи міністерство, рішення яких є правочинними лише на відповідній території. Також з'ясовано, що система освіти дорослих Канади характеризується комплексністю та різноманітністю у структурі, організації та забезпеченні.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні організації освіти дорослих у Канаді на провінційному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Basic Adult General Education Regulation. URL: http://www.mels.gouv.qc.ca/legislat/Regime_ped/fga_a.pdf.
2. Council of Ministers of Education, Canada. URL: <http://www.cmec.ca>.
3. Developing an Adult Education Policy Framework: Terminology, Typology and Best Practices. Research Report. Council of Ministers of Education, Canada, 2005. 140 p.
4. Education in Canada. Council of Ministers of Education, Canada, 2008. 12 p.
5. Myers K., de Broucker P. Too Many Left Behind: Canada's Adult Education and Training System. Canadian Policy Research Networks, 2006. 106 p.
6. Riddell W. Human Capital Acquisition and Its Implications: An Overview of Recent Advances in Economics. Ottawa: Canadian Policy Research Networks, 2006. 46 p.
7. Rubenson K. Determinants of Formal and Informal Canadian Adult Learning: Insights from the Adult Education and Training Surveys. Human Resources and Social Development Canada, 2007. 114 p.
8. Statistics Canada. URL: www.statcan.gc.ca.
9. Thematic Review on Adult Learning: Canada. Country Note. Organization for Economic Co-operation and Development, 2002. 56 p.

REFERENCES

1. Basic Adult General Education Regulation. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mels.gouv.qc.ca/legislat/Regime_ped/fga_a.pdf.
2. Council of Ministers of Education, Canada. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cmec.ca>.
3. Developing an Adult Education Policy Framework: Terminology, Typology and Best Practices. Research Report. – Council of Ministers of Education, Canada, 2005. – 140 p.
4. Education in Canada. – Council of Ministers of Education, Canada, 2008. – 12 p.
5. Myers K. Too Many Left Behind: Canada's Adult Education and Training System / K. Myers, P. de Broucker. – Canadian Policy Research Networks, 2006. – 106 p.
6. Riddell W. Human Capital Acquisition and Its Implications: An Overview of Recent Advances in Economics / W. Riddell. – Ottawa: Canadian Policy Research Networks, 2006. – 46 p.
7. Rubenson K. Determinants of Formal and Informal Canadian Adult Learning: Insights from the Adult Education and Training Surveys / K. Rubenson. – Human Resources and Social Development Canada, 2007. – 114 p.
8. Statistics Canada. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.statcan.gc.ca.
9. Thematic Review on Adult Learning: Canada. Country Note. – Organization for Economic Co-operation and Development, 2002. – 56 p.